

Marcin Wróbel

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

MOŻLIWOŚCI MINIMALIZACJI RYZYKA KREDYTOWEGO PRZEZ WSPÓLPRACĘ BIURA INFORMACJI KREDYTOWEJ I BANKU KOMERCYJNEGO

Streszczenie: Celem niniejszej pracy jest wskazanie relacji i powiązań pomiędzy wysokością ryzyka kredytowego banku uniwersalnego a stopniem współpracy tej instytucji z nową na naszym rynku finansowym organizacją – z Biurem Informacji Kredytowej. Autor przedstawił istotę i podstawowe schematy funkcjonowania instytucji Biura Informacji Kredytowej. Druga część artykułu zawiera propozycje wykorzystania przez uczestników rynków finansowych oceny punktowej klienta sporządzanej przez BIK oraz ograniczenia i trudności związane z wykorzystaniem danych pochodzących z baz Biura Informacji Kredytowej. Dominującą perspektywą analizy jest kontekst ryzyka związanego z działaniami banków na rynkach kredytów. Instytucja BIK w sposób znaczny zmniejsza poziom takiego ryzyka i tym samym może wpłynąć na zwiększenie efektywności ich funkcjonowania, np. banków uniwersalnych.

Słowa kluczowe: bankowość uniwersalna, bankowość komercyjna, ryzyko kredytowe.

1. Wstęp

Istota ryzyka dla wszystkich podmiotów rynkowych, w tym także banków, jest zasadniczo taka sama. W toku prowadzonej działalności banki są jednak narażone na ponoszenie wielu rodzajów ryzyka, które w dużej mierze nie zagrażają innym podmiotom. Jest tak, ponieważ bank jako instytucja zaufania publicznego podczas prowadzenia działalności ryzykuje nie tylko środki własne, ale także fundusze powierzone przez klientów. W związku z tym od początku funkcjonowania banki starały się podejmować działania mające na celu identyfikację i kwantyfikację ryzyka, co w prostej linii miało umożliwić jego minimalizację.

Jednym z podstawowych rodzajów ryzyka, na które w dużej mierze narażony jest bank, jest ryzyko kredytowe. Jego waga łączy się z faktem, że działalność kredytowa jest wciąż głównym źródłem dochodów banków uniwersalnych. Konieczność zarządzania tym specyficznym rodzajem ryzyka nabrała nowego znaczenia w obliczu kryzysu finansowego z drugiej połowy pierwszej dekady XXI wieku, który odcisnął swoje piętno praktycznie na wszystkich podmiotach gospodarki rynko-

wej. Błędne zarządzanie ryzykiem kredytowym stało się bezpośrednim powodem licznych bankructw instytucji finansowych i postawiło pod znakiem zapytania stabilność całego sektora finansowego. Zarządzanie tym osobliwym rodzajem ryzyka stało się więc kluczowe i niezbędne, by zapewnić prawidłowe funkcjonowanie sektora bankowego.

Wśród wielu metod zarządzania ryzykiem kredytowym na szczególną uwagę zasługują te z nich, które pozwalają na skuteczną weryfikację klienta z perspektywy ponoszonego ryzyka przy jednoczesnym wykorzystaniu niewielkich nakładów. Banki uniwersalne poszukiwały i nadal poszukują metod, które pozwalałyby na automatyzację procesu kredytowego, umożliwiając zwiększenie liczby zawieranych transakcji przy jednoczesnym zmniejszeniu ryzyka oraz kosztów związanych z procesem decyzyjnym w obszarze kredytów. Takimi metodami okazały się metody scoringowe¹, stosowane na olbrzymią skalę w procesie oceny zdolności kredytowej praktycznie w każdym banku oferującym produkty kredytowe. Ich specyficzną formą, pozwalającą w sposób masowy minimalizować ryzyko zawieranych transakcji kredytowych, jest wykorzystanie danych pochodzących z baz Biura Informacji Kredytowej. Działanie takie można określić jako swoistego rodzaju outsourcing w dziedzinie identyfikacji, pomiaru i redukcji ryzyka w banku.

Celem pracy jest wskazanie zależności pomiędzy wysokością ryzyka kredytowego banku uniwersalnego a stopniem jego współpracy z Biurem Informacji Kredytowej. W pierwszej części artykułu przedstawione zostaną podstawowe charakterystyki Biura Informacji Kredytowej. Na tej podstawie wskazane zostaną przesłanki rozszerzenia współpracy banku uniwersalnego z BIK. W dalszej części artykułu zostaną zaprezentowane propozycje wykorzystania oceny punktowej klienta sporządzanej przez BIK oraz niedogodności i ograniczenia związane z wykorzystaniem danych pochodzących z baz Biura Informacji Kredytowej przez banki komercyjne.

2. BIK – zasady funkcjonowania

Biuro Informacji Kredytowej SA zostało powołane w 1997 r. przez banki i Związek Banków Polskich na podstawie art. 105 ust. 4 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. *Prawo bankowe*². Zgodnie z tym artykułem banki wspólnie z bankowymi izbami gospodarczymi mają możliwość utworzenia instytucji, której celem będzie gromadzenie, przetwarzanie i udostępnianie danych stanowiących tajemnicę bankową. Głównym zadaniem stawianym przed jednostką było minimalizowanie ryzyka kredytowego, jak również zwiększenie bezpieczeństwa i ochrony obrotu pieniężnego.

Informacje przekazywane do Biura Informacji Kredytowej obejmują dane osobowe chronione przepisami Ustawy o ochronie danych osobowych³ z dnia 29 sierp-

¹ Zwane też metodami punktowymi.

² DzU 2002, nr 72, poz. 665 z późn. zm.

³ DzU, nr 133, poz. 883 z późn. zm.

nia 1997 r. Zakres udostępnianych danych jest uzależniony od rodzaju podmiotu współpracującego z instytucją. Banki są uprawnione do korzystania z danych niezbędnych do wykonywania czynności bankowych oraz informacji koniecznych do stosowania metod statystycznych. Pozostałe instytucje, w przypadku których ustawodawca przewidział możliwość udzielania kredytów, mogą korzystać z danych niezbędnych do udzielania kredytów, pożyczek pieniężnych, poręczeń i gwarancji bankowych. Do informacji zawartych w bazach BIK mają również dostęp instytucje upoważnione, takie jak prokuratura, policja czy sądy.

Głównym celem Biura Informacji Kredytowej jest pomoc w redukcji ryzyka kredytowego. Należy podkreślić jednak, że baza BIK nie jest tzw. czarną listą dłużników. Obecność w bazie nie jest również uzależniona od kwoty zadłużenia czy liczby aktywnych zobowiązań. W przeciwieństwie do wielu innych baz⁴ jest ona uporządkowanym zbiorem informacji o zobowiązaniach zarówno klientów rzetelnych, jak i osób nieterminowo wywiązujących się z obowiązku regulowania swoich płatności. Jest to bardzo ważne z perspektywy klientów banków, którzy często samą obecność w popularnym BIK traktują jako karę. W rzeczywistości posiadanie pozytywnej historii dotychczasowych zobowiązań znacznie podnosi zdolność kredytową jednostki, co w rezultacie ułatwia otrzymanie kredytu.

Podstawowym sposobem zasilania bazy BIK w niezbędne dane jest przekazywanie przez banki tzw. wsadów informacyjnych. Pojedynczy wsad jest zbiorem rekordów z danymi klientów banku oraz ich aktywnymi zobowiązaniami. Aktualizacja danych w BIK powinna odbywać się cyklicznie, z częstotliwością miesięczną, często jednak z powodu ich wielkości i związanych z nią problemów natury informatycznej wysyłka bywa opóźniona. Informacje przesyłane w postaci wsadów podlegają walidacji po stronie zarówno banku, jak i BIK. Ma to na celu zminimalizowanie liczby błędnych danych i utrzymanie wysokiego stopnia poprawności bazy. Należy zaznaczyć, że BIK nie ma możliwości samodzielnego modyfikowania danych, nie może również samodzielnie usunąć danych z rekordów swoich baz. W przypadku wystąpienia błędów tylko podmiot, który zdecydował się umieścić dane, może wnieść o ich zmianę bądź też usunięcie. Funkcjonalnością umożliwiającą modyfikację danych są indywidualne oraz seryjne korekty. Są one niezbędne do prawidłowego funkcjonowania bazy, a potrzeba ich stosowania wiąże się również z wymogami ustawowymi, które nakładają obowiązek m.in. umożliwienia zmiany wskaźnika zgody klienta na przetwarzanie danych w BIK w dowolnym momencie po podpisaniu umowy kredytowej⁵.

Możliwość przetwarzania danych przez BIK na potrzeby badania zdolności kredytowej i analizy ryzyka kredytowego jest również ściśle uregulowana prawnie. Pre cyzuje to art. 105a *Prawa bankowego*⁶ w ust. 2-7.

⁴ Np.: Krajowy Rejestr Długów, rejestr Biura Informacji Gospodarczej.

⁵ Art. 105a ust. 2 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. *Prawo bankowe* [Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. ...].

⁶ Tamże.

Informacje, które trafiają do BIK, są grupowane w trzech bazach⁷. Podstawową z nich jest BIORK, czyli Baza Informacji o Rachunkach Kredytowych. Dane, które się w niej znajdują, pochodzą ze wsadów informacyjnych przekazywanych do BIK przez instytucje do tego upoważnione. Z punktu widzenia banków jest to baza najistotniejsza, zawiera bowiem (poza danymi identyfikacyjnymi) informacje dotyczące zobowiązań finansowych zarówno osób fizycznych, jak i klientów instytucjonalnych. Dane te pozwalają w prosty sposób weryfikować klienta ze względu na terminowość regulowania zobowiązań oraz przypisać go do odpowiedniej grupy ryzyka kredytowego. Z bazy BIORK są również pobierane aktualne statusy zobowiązań oraz historia spłaty wcześniejszych umów klienta.

Kolejną bazą, przydatną w procesie zarządzania ryzykiem kredytowym, jest baza BIOZ, czyli Baza Informacji o Zapytaniach. Jej dużą zaletą jest aktualizacja w trybie *on-line*. W praktyce oznacza to, że uaktualnienie bazy następuje w czasie rzeczywistym w przypadku złożenia przez instytucję upoważnioną zapytania na temat klienta. Baza BIOZ pozwala odpowiedzieć na pytania: jak często dany klient starał się o kredyt, w ilu instytucjach próbował go otrzymać? Duża liczba zapytań o klienta jest postrzegana jako zjawisko negatywne. Wiąże się to z faktem, że skoro w danym okresie o klienta pytała duża liczba instytucji kredytowych, jego kolejne wnioski mogły być po prostu sukcesywnie odrzucane. Sytuacja taka podważa wiarygodność klienta, negatywnie wpływając na jego rating.

Trzecią podstawową bazą informacyjną BIK jest BIOM, czyli Baza Informacji o Monitoringu. Jej głównym zadaniem jest gromadzenie informacji dotyczących okresowych zapytań o aktywność kredytową klientów. Baza ta jest uaktualniana w czasie rzeczywistym, w momencie wysyłania zapytania przez instytucję do tego upoważnioną. Jej wykorzystanie przez banki i instytucje parabankowe jest zdecydowanie mniejsze, wynika to z szerszego zasobu informacji pozostałych baz.

3. System scoringowy BIK SA w kontekście minimalizacji ryzyka banku komercyjnego

Podstawową metodą badania zdolności kredytowej przez bank jest punktowa ocena ryzyka kredytowego, zwana również *credit scoringiem*. W swojej istocie *scoring* jest formą oceny ryzyka kredytowego umożliwiającą oszacowanie z określonym prawdopodobieństwem wystąpienia nieterminowości w spłacie zobowiązania. Opiera się na stwierdzeniu, że przyszłość ukształtuje się w sposób analogiczny lub zbliżony do przeszłości. Głównym celem stawianym przed oceną punktową jest szybka selekcja klientów, odbywająca się na podstawie względnie małej liczby informacji, przy możliwie niskim nakładzie pracy [Żółtkowski 2007, s. 90].

W dobie wysokiego poziomu informatyzacji sektora bankowego *scoring* jest też często rozumiany jako system dostarczający pojedynczą, wygenerowaną notę, która

⁷ Zasady działania BIK – bazy danych (www.bik.pl).

jest wynikiem ważonej oceny różnych czynników. Nota ta, zwana również oceną punktową, jest sumą punktów przypisanych poszczególnym cechom klienta oraz jego produktu kredytowego [Kania, Rosiński 2007, s. 243].

W toku prowadzonej działalności Biuro Informacji Kredytowej **oferuje bankom możliwość korzystania z modelu statystycznego pozwalającego na pomiar ryzyka kredytowego indywidualnego kredytobiorcy na rynku polskim**. Model⁸ jest zbudowany z 6 rozłącznych segmentów, dla których zostały skonstruowane odrębne tablice scoringowe. BIKSco Credit Risk jest narzędziem umożliwiającym określenie prawdopodobieństwa, że klient (jako właściciel bądź też współwłaściciel) będzie miał co najmniej jedno „złe”⁹ zobowiązanie. Model jest przykładem scoringu behawioralnego, ocena punktowa jest bowiem dokonywana na podstawie dotychczasowej współpracy klienta z bankami. Łączna nota uzyskana za pomocą BIKSco CreditRisk uwzględnia przede wszystkim następujące aspekty:

- informacje o kliencie,
- informacje o produktach kredytowych klienta,
- terminowość obsługi dotychczasowych zobowiązań,
- aktywność kredytową klienta.

Model oceny punktowej zaproponowany przez BIK pozwala uzyskać od 192 do 631 punktów. Wyższy wynik oceny oznacza mniejsze ryzyko stania się „złym” klientem. Niska wartość sygnalizuje potencjalne problemy ze spłatą zobowiązania. Poza oceną punktową narzędzie to dostarcza informacji o wartości wskaźnika ODDS¹⁰ oraz o prawdopodobieństwie przekształcenia się w „złego” klienta. W modelu BIKSco CreditRisk prawdopodobieństwo jest prognozowane na 12 miesięcy, licząc od daty wykonania oceny danego klienta.

Istotną cechą oceny punktowej zaproponowanej przez BIK, która pozytywnie wpływa na jego wiarygodność, jest weryfikacja efektywności modelu. Monitoring przeprowadzany przez analityków BIK cechuje wieloaspektowość. Oznacza to weryfikację zarówno tablic scoringowych, jak i przyjętych w fazie konstrukcji założeń. Regularna analiza umożliwia wczesną identyfikację problemów oraz dostarcza informacji o konieczności przebudowy instrumentu na skutek zmian społeczno-gospodarczych. Do najważniejszych miar wykorzystywanych przez BIK w celu badania efektywności modelu zalicza się:

- współczynnik Giniego (GINI) – jest to miara pozwalająca zweryfikować, jak dobrze model porządkuje kredytobiorców pod względem poziomu generowanego ryzyka;

⁸ Informacje na temat modelu oraz jego zastosowań zaprezentowane w niniejszym podrozdziale zostały zaczerpnięte z: [Sudakowski 2007].

⁹ Nieterminowo spłacane, przy czym podstawowymi wyznacznikami uwzględnianymi przez BIK są: liczba dni opóźnienia i saldo należności wymagalnych (saldo zadłużenia).

¹⁰ Wartość wskaźnika ODDS odpowiada na pytanie: ilu klientów „dobrych” przypada na 1 klienta „złego” dla danej wartości punktowej. Dla poprawnie działającego modelu scoringowego wartość wskaźnika powinna wzrastać w miarę wzrostu liczby punktów.

- współczynnik Kolmogorowa-Smirnowa (K-S) – zaliczany do grupy miar dostarczających informacje o zdolności modelu scoringowego do rozróżniania klientów obciążonych różną wielkością ryzyka;
- *bad rate* – statystyka obliczana jako stosunek liczby „złych” klientów do sumy klientów ogółem. Dla poprawnie zbudowanego modelu scoringowego wartość wskaźnika powinna spadać w miarę wzrostu wartości punktowych.

Poza przedstawionymi wskaźnikami analiza obejmuje również badanie zmienności populacji oraz cech charakterystycznych społeczeństwa. W celu weryfikacji powyższych zagadnień BIK stosuje następujące miary:

- współczynnik stabilności populacji (WSP) – jest to miara pozwalająca stwierdzić, czy bieżąca populacja zachowuje się w sposób zbliżony do populacji wyjściowej, wykorzystanej do zbudowania tablicy scoringowej. WSP wyraża się następującym wzorem:

$$WSP = \sum \left[\left(\ln \left(\frac{P_o}{P_w} \right) \right) \times (P_o - P_w) \right],$$

gdzie: P_o – % populacji obecnej,
 P_w – % populacji wyjściowej.

- współczynnik stabilności cech (WSC) – jest to wskaźnik pozwalający zdiagnozować, które spośród cech zawartych na kartach oceny punktowej mają istotny wpływ na zmiany rozkładu ogólnej punktacji jednostek. WSC uwzględnia wagi poszczególnych cech, które są wyrażone w postaci odmiennych wartości punktowych. Wzór pozwalający obliczyć wartość wskaźnika wygląda następująco:

$$WSC = \sum [(P_o - P_w) \times \text{punktacja}],$$

gdzie: P_o – % populacji obecnej,
 P_w – % populacji wyjściowej.

Dodatkowa weryfikacja skuteczności modelu odbywa się na podstawie raportów efektywności. Podstawowym z nich jest Raport końcowych decyzji¹¹, który pozwala obserwować liczbę zaakceptowanych i odrzuconych wniosków na podstawie zadanej wartości progowej¹².

Wykorzystanie modelu BIKSco CreditRisk w celu pomiaru wiarygodności kredytowej klientów jest podstawowym sposobem minimalizacji ryzyka kredytowego w banku uniwersalnym. Do korzyści związanych z jego zastosowaniem można zaliczyć: zmniejszenie udziału „złych” kredytów w portfelu, ujednoczenie procesu udzielania kredytów oraz łatwiejsze wprowadzanie zmian w procesie kredytowym.

¹¹ Innymi stosowanymi raportami są: Raport złych kredytów ogółem, Raport złych kredytów według cech, Chronologiczny zapis wydarzeń.

¹² Zwaną też punktem odcięcia, punktem *cut-off*.

Dodatkowo należy zaznaczyć, że korzystając z modelu Biura Informacji Kredytowej, bank nie musi ponosić kosztów związanych z budową, wdrożeniem oraz rozwojem własnego modelu scoringowego. Oszczędności są tym większe, gdyż budowa indywidualnych narzędzi musiałaby zostać poprzedzona kosztownymi badaniami rynku oraz powiązań rynkowych. Należy także pamiętać, że dobry model scoringowy jest obiektem dynamicznym, który do prawidłowego funkcjonowania potrzebuje zmian. Zmiany powinny być wykonywane w sposób przemyślany i odpowiedzialny przez osoby mające właściwe kwalifikacje i wiedzę. Brak własnego systemu scoringowego oznacza oszczędności w kapitale ludzkim oraz zmniejsza szansę popełnienia indywidualnego błędu. W przypadku banków funkcjonujących na rynku od niedawna istotną kwestią jest również brak konieczności posiadania własnych danych historycznych niezbędnych do budowy ww. narzędzia. Należy podkreślić, że ocena punktowa przeprowadzana przez BIK opiera się na informacjach z całego sektora bankowego, jej przewaga nad indywidualnym scoringiem banku w kwestii redukcji ryzyka jest więc niepodważalna.

Innym sposobem wykorzystania oceny punktowej sporządzanej przez BIK jest włączenie jej do modelu scoringowego banku. Takie rozwiązanie skutkuje wygenerowaniem jednej noty, będącej połączeniem wyników obu narzędzi. Tego typu działanie zdecydowanie zwiększa siłę predykcyjną modelu, co korzystnie wpływa na jego skuteczność. W związku z tym możliwy jest wzrost przychodów banku przez zwiększenie poziomu akceptowalności wniosków kredytowych przy niezmiennym poziomie ryzyka. Dodatkową korzyścią jest poprawa poziomu portfela kredytowego i związane z nim bezpieczeństwa finansowego jednostki. Za zastosowaniem takiego rozwiązania przemawia także łatwiejszy i bardziej przejrzysty monitoring pojedynczego modelu scoringowego. Przykładowa tablica scoringowa uwzględniająca cechę „Ocena punktowa *BIKScro CreditRisk*” została przedstawiona w tab. 1.

Tabela 1. Przykładowa tablica scoringowa z cechą: „Ocena punktowa *BIKScro CreditRisk*”

Wiek	18-21	22-30	31-40	41-55	> 55
	5	10	15	20	15
Wysokość wynagrodzenia netto [PLN]	<1500	1501-2000	2001-2800	2801-3500	> 3500
	10	15	20	25	35
Staż pracy [lata]	< 1	1-3	4-8	9-15	> 15
	5	10	20	15	15
Ocena punktowa BIKScro CR	< 150	151-350	351-500	501-550	> 551
	5	10	20	25	35

Źródło: opracowanie własne.

Innym możliwym kierunkiem wykorzystania oceny *BIKSCO CreditRisk*, pozwalającym na redukcję ryzyka kredytowego, jest zastosowanie otrzymanych wyników do ustalania limitów kredytowych oraz ogólnych warunków zobowiązań. Takie działanie umożliwi dokładniejszą weryfikację standingu finansowego klienta oraz zwiększa prawdopodobieństwo podjęcia prawidłowej decyzji.

Poza bezpośrednim wpływem na ryzyko kredytowe ocena punktowa dostarczana przez BIK może zostać również wykorzystana przez bank w celach marketingowych. Model *BIKSCO CreditRisk* daje bowiem możliwość selekcji klientów do akcji marketingowej. Takiemu działaniu służą dwie oceny scoringowe: ocena ryzyka kredytowego klienta oraz ocena skłonności klienta do odpowiedzi na ofertę banku, zestawione w postaci macierzy. Jej analiza pozwala na odpowiedni wybór klientów, którym zaproponowana zostanie oferta produktowa. Głównym celem takiego działania jest maksymalizacja liczby odpowiedzi ze strony klientów przy jednoczesnym minimalizowaniu kosztów operacyjnych po stronie banku. Wykorzystanie oceny punktowej pozwala na pozyskanie klientów o wysokim poziomie wiarygodności kredytowej oraz odpowiedniej aktywności produktowej.

4. Ograniczenia i problemy bazy BIK

Biuro Informacji Kredytowej odgrywa bardzo ważną rolę w procesie minimalizacji ryzyka kredytowego w bankach uniwersalnych. Działalność tej jednostki nie jest jednak inicjatywą społeczną, a prawdziwym biznesem w dziedzinie przetwarzania, przechowywania i udostępniania danych. Kompleksowe zarządzanie ryzykiem kredytowym przez Biuro Informacji Kredytowej jest luksusem, za który banki muszą słono zapłacić. To właśnie spory koszt współpracy z jednostką jest prawdziwą bolączką instytucji sektora finansowego. Kooperacja z BIK jest związana z ponoszeniem głównie dużych kosztów operacyjnych. Bank płaci zarówno za przechowywanie danych, jak i ich udostępnianie oraz późniejszą zmianę. Przy rosnącym wykorzystaniu produktów oferowanych przez BIK oraz ciągłych potrzebach korekty¹³ informacji w bazach wydatki te są jednak niezbędne i w przypadku banków uniwersalnych nastawionych na obsługę klienta masowego w pełni uzasadnione. Niemniej jednak koszt współpracy z BIK jest znaczny i stanowi poważne ograniczenie współpracy.

Innym zagadnieniem mogącym negatywnie wpłynąć na współpracę na linii bank–BIK jest poziom poprawności danych w bazach. Brak aktualnych danych dotyczących zobowiązań klientów, spowodowany walidacją¹⁴ przeprowadzaną przez Biuro Informacji Kredytowej oraz błędami własnymi banków, stanowi poważny

¹³ Banki wykonują zarówno indywidualne, jak i seryjne korekty w związku z reklamacjami klientów oraz błędami operacyjnymi. Korekty seryjne oraz większość korekt indywidualnych podlegają opłacie.

¹⁴ Średnia walidacja umów zawartych we wsadzie informacyjnym wynosi ok. 99%, co oznacza, że na 100 umów wysłanych do BIK 99 zostanie zacytowanych poprawnie, a 1 zostanie odrzucona z powodu nieprawidłowej konstrukcji.

problem dla całego sektora finansowego. Sytuacja taka prowadzi bowiem do zwiększenia liczby reklamacji, co w prostej linii powoduje wzrost kosztów operacyjnych związanych z obsługą klienta. Z jednej strony, baza jest więc bardzo przydatnym narzędziem, z drugiej natomiast, konstrukcja tak olbrzymiego i skomplikowanego tworu rodzi wiele nieporozumień, mogących rzutować na reputację jednostki bankowej. Zdarza się też, że wniosek kredytowy klienta, który rzetelnie spłacał swoje zobowiązania, może zostać odrzucony na skutek nieprawidłowego importu informacji o ich spłacie. Za bezpieczeństwo w kwestii ryzyka kredytowego bank płaci więc zmniejszeniem wielkości sprzedaży.

Z bazami BIK wiąże się jeszcze jeden poważny problem. Jest nim ograniczona reakcja na zmiany warunków ekonomicznych i społecznych. Jak już wspomniano, scoring BIK jest skonstruowany na podstawie danych historycznych, przy założeniu względnej stabilności ekonomicznej. W związku z tym model taki może zawodzić w przypadku dużej zmienności. W sytuacji nieoczekiwanych zmian koniunktury gospodarczej wyniki uzyskane dzięki informacjom pochodzącym z bazy BIK mogą okazać się błędne i mylące. Niestety statystyki wskazują, że efekty decyzji podjętych dzięki modelowi będą widoczne dopiero po 2-3 latach, gdy produkty kredytowe zaczną bardziej ciążyć klientom. W praktyce oznacza to, że przez ten okres banki mogą nieświadomie „pompować” bankę kredytową, która w niedalekiej przyszłości może zachwiać całym sektorem finansowym. Ważne jest więc, by ocena zewnętrzna nie zastępowała scoringu wewnętrznego, a jedynie była jego uzupełnieniem.

Analizując niedoskonałości bazy BIK, należy również wspomnieć o ograniczonej możliwości oceny niektórych klientów oraz trudnościach z aktualizacją danych w przypadku wierzytelności sprzedanych do firm windykacyjnych. Rozwiązaniem pierwszego problemu ma być koncepcja uzupełniającej oceny ryzyka. Należy jednak podkreślić, że ta forma oceny klienta nie jest oparta na tablicach scoringowych, w związku z czym jej dokładność i poziom predykcji może być różny. Drugi z zaznaczonych problemów wiąże się z niemożnością aktualizacji danych przez jednostki inne niż te określone w ustawie *Prawo bankowe*¹⁵. Zapis ten powoduje trudności z nadpisywaniem danych, co finalnie uderza w klienta, który nawet po spłacie zobowiązania nie może być pewny zmiany nieaktualnych danych.

5. Zakończenie

W dobie ciągle odczuwalnego kryzysu gospodarczego z drugiej połowy pierwszej dekady XXI wieku zarządzanie ryzykiem kredytowym w jednostkach sektora bankowego jest niezwykle ważnym i aktualnym tematem. Z punktu widzenia banku takie zarządzanie nie jest jednak proste, zwłaszcza w obliczu rosnącego poziomu zadłużenia społeczeństwa. W procesie minimalizacji ryzyka kredytowego nieocenioną

¹⁵ Art. 105, pkt 4 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. *Prawo bankowe* [Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. ...].

pomocą może być możliwość korzystania z informacji zawartych w bazach Biura Informacji Kredytowej.

Analizując kontekst współpracy banku z BIK, należy podkreślić rosnącą użyteczność tego rodzaju bazy. Biuro Informacji Kredytowej jest jednostką bardzo kreatywną, prężnie rozwijającą się na polskim rynku. Świadczy o tym ciągłe dążenie do poprawy jakości oferowanych produktów i usług oraz częste zmiany technologiczne dokonywane w samej bazie. W związku z tym współpraca z BIK stała się na rynku bankowym standardem, bez którego nie ma skutecznego zarządzania ryzykiem. Zdecydowana poprawa bezpieczeństwa całego systemu jest jednak związana ze sporym kosztem zarówno samej partycypacji, jak i zmian w architekturze systemów informatycznych. Należy jednak podkreślić, że przewaga w nierównej walce z ryzykiem kredytowym, otrzymana dzięki synergii danych w bazach BIK, z perspektywy banków jest nie do przecenienia. Tym bardziej, że koszty związane z indywidualnym zarządzaniem ryzykiem w banku w przypadku braku współdziałania mogą być znacznie wyższe. Dodając do tego inne pozytywne aspekty współpracy, takie jak monitoring czy selekcja klientów do akcji marketingowych, wielopłaszczyznowa kooperacja z BIK wydaje się niezbędna do prawidłowego funkcjonowania jednostki bankowej.

Banki powinny pamiętać, że narzędzia oferowane przez BIK mogą zawieść w niestandardowych warunkach. Modele Biura Informacji Kredytowej opierają się bowiem na prawdopodobieństwie powtarzania się sytuacji z przeszłości. W przypadku nagłych zmian wywołanych czynnikami zewnętrznymi ocena może okazać się nieprawidłowa i myląca. Banki powinny więc stosować zasadę ograniczonego zaufania do zewnętrznych scoringów i nie rezygnować z własnych sposobów oceny generowanego przez podmiot ryzyka.

Pomimo tych wad, w chwili obecnej nie istnieje lepsze rozwiązanie dla jednostek sektora bankowego, które chcą skutecznie minimalizować ryzyko kredytowe. Na możliwość współpracy z BIK banki powinny więc patrzeć z perspektywy możliwości rozwoju, a nie ewentualnych obciążeń i kosztów.

Literatura

Biuro Informacji Kredytowej, serwis informacyjny.

Główny Urząd Statystyczny, portal informacyjny.

Kania E., Rosiński P., *Metody scoringowe oceny ryzyka kredytowego*, [w:] *Zarządzanie ryzykiem*, red. K. Jajuga, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.

Mojsiewicz M., Tarczyński W., *Zarządzanie ryzykiem*, PWE, Warszawa 2001.

Sudakowski T., *Wykorzystanie i monitorowanie scoringu*, Biuro Informacji Kredytowej SA, StatSoft Polska, Czytelnia – Finanse, 2007.

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, DzU, nr 133, poz. 883 z późn. zm.

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. *Prawo bankowe*, tekst jednolity DzU 2002, nr 72, poz. 665 z późn. zm.

Żółtkowski W., *Zarządzanie ryzykiem bankowym w praktyce w kontekście Nowej Umowy Kapitałowej (Basel II)*, CeDeWu, Warszawa 2007.

THE INFLUENCE OF THE INSTITUTION OF CREDIT BUREAU ON THE CREDIT RISK MINIMIZATION IN A COMMERCIAL BANK

Summary: The main aim of the article in question is to present the relationships and connections between the credit risk level of a universal bank and the degree of cooperation with credit bureau. The article consists of two parts. In the first part the author presents the gist of the operation of credit bureau and the dynamics of changes in the consumer liability level of Polish society over the last years. In the second part the author puts forward various possible applications of a credit score method calculated by credit bureau and points out the limitations and difficulties pertaining to the usage of the data coming from the credit bureau database. Moreover, the author presents the subjective assessment of the necessity for the cooperation on the bank–credit bureau level from the perspective of the risk incurred by the bank.

Keywords: universal banking, commercial banking, credit risk.